

BINNENLAND

INTERVIEW - RENÉ STOCKMAN ZIET GEEN HEIL IN TOTAAL
ZELFBESCHIKKINGSRECHT

Geneeskunde zal nooit alle lijden wegnemen

Was euthanasie de enige uitweg voor Nathan? Wat mag een kankermedicijn kosten? En is extra opvang het enige antwoord op de epidemie van psychische stoornissen in onze samenleving? René Stockman, generaal overste van de Broeders van Liefde, blijft weerwerk bieden tegen de cultus van de absolute zelfbeschikking.

DOMINIQUE MINTEN, LIEVEN SIOEN, FOTO'S IVAN PUT

Het was een inтриest verhaal, begin deze week. Nathan, 44 jaar geleden geboren als Nancy, had er journalisten uitgenodigd om afscheid te nemen van het leven. Zijn moeder had hem nooit de li gegeven waar elk kind naar hunkert. En een nieuw lichaam had hem niet met zichzelf verzoend. jaar na zijn mislukte geslachtsoperatie vroeg Nathan om euthanasie wegens ondraaglijk psychisch lijden. Het was de eerste keer dat een transgender euthanasie kreeg.

Het verhaal doet denken aan de zelfgekozen dood van twee dove tweelingbroers begin dit jaar. Ook vroegen om euthanasie wegens ondraaglijk psychisch lijden. René Stockman reageerde toen geschokt. In een opiniestuk sprak hij van de 'banalisering van euthanasie' en de 'cultuur van de dood.'

Vanuit zijn christelijke overtuiging is Stockman altijd een heftig tegenstander geweest van euthanasie. Als hoofd van tientallen ziekenhuizen en zorginstellingen doet zijn mening er ook toe. Zeker nu in de senaat verder zal gedebatteerd worden over de uitbreiding van de euthanasiewet.

De broeder was deze week in het land, tussen het reizen door. Doorgaans woont hij in Rome. Gisteren bezocht hij de instelling Asster in Sint-Truiden. Maandag zit hij alweer op het vliegtuig naar India.

Wat gaat er door u heen als u het verhaal van de euthanasie van Nathan leest?

‘Compassie. En onmacht. Die man moet enorm geleden hebben. Hij voelde zich niet aanvaard in familie en hij kon zichzelf niet aanvaarden.’

‘Maar meteen stel ik me de vraag of euthanasie daar het juiste antwoord op was. Waren er echt andere alternatieven? Heeft men hem wel de juiste ondersteuning gegeven? Het is duidelijk dat Nathan al in zijn jeugd therapie en begeleiding nodig had. Ik weet niet of hij die gekregen heeft.’

‘Men is wel ingegaan op zijn vraag naar geslachtsverandering. Maar blijkbaar was dat ook niet het i

2 FOTO'S

zelf vond die operatie in geval mislukt. En nauwe twee jaar later kreeg hij ultiem antwoord euthar aangeboden.'

'Ik heb het wrange gevoel onze maatschappij een gevaarlijke richting uitgaat dit de normale gang van za wordt. Absc zelfbeschikkingsrecht kom de plaats van bekommernis een medemens in nood.'

U blijft tegen euthan gekant, in omstandigheden?

'Ja. Euthanasie botst met christelijke visie op de m Het leven is een geschenk God. Het heeft een intrins waarde waar je niet aan l tornen.'

'Maar ook vanuit humanistische overtuiging de vraag gesteld worden levenskwaliteit is. Ik maak onderscheid tussen essentiël accidentele kwaliteit.

palliatieve afdelingen slaagt men erin zelfs een minimale accidentele kwaliteit zo te verbeteren dat patiënten de zin in het leven behouden of herontdekken. Er komen mensen toe op palliatieve afdelingen met een vraag om euthanasie, maar toch vinden ze de zin in leven terug.'

U spreekt over een banalisering van euthanasie. Maar artsen als Wim Distelmans of Marc Cosyns gaan toch allesbehalve lichtzinnig om met de vraag om euthanasie.

'Nee. Maar ik vind wel dat ze te vlug meegaan in de vraag van om euthanasie. Ook de media, trouwens, die de stap naar

'De banalisering van euthanasie is een signaal dat de maatschappij erop achteruit gaat. Het is een gevolg van het neoliberale denken dat

Hoe zou iemand als Nathan in uw instellingen behandeld zijn?

‘Wij gaan tot het uiterste in de begeleiding en de therapie, in de hoop dat de patiënt tot een ander besluit komt. Ik denk dat als die man van jongs af de ernstige psychische of psychiatrische ondersteuning had gekregen waar hij recht op had, hij de zin in het leven niet zou hebben verloren. Uiteindelijk is de vraag naar euthanasie een noodkreet.’

GEWETENSVRAAG

Er is onder de bevolking een breed draagvlak om euthanasie uit te breiden naar minderjarigen en dementerenden.

‘Dat stel ik ook vast. Voor mij is dat het signaal dat de maatschappij erop achteruit gaat. Het is een gevolg van het neoliberale denken dat zelfbeschikking heilig is. Door de individualisering verliezen we onze medemenselijkheid.’

‘En juist daarom vind ik het onze plicht om de gewetensvraag te blijven stellen. Tegenstanders van euthanasie worden in de hoek gedreven, omdat we vanuit een christelijk mensbeeld redeneren. Maar het is ons recht en onze plicht om weerwerk te blijven bieden.’

U voelt zich in de hoek?

‘Ja. We krijgen zelfs niet meer de kans om onze argumenten te geven, omdat onze ideologie niet strookt met de ruimere maatschappelijke visie.’

U hebt nochtans zelf ooit geschreven dat in deze een consensus niet mogelijk is, omdat het mensbeeld van gelovigen en ongelovigen fundamenteel verschillend is. Is het dan niet goed dat de wet een kader schept waarbinnen iedereen vanuit zijn eigen overtuiging kan kiezen voor zijn levenseinde.

‘Dat opiniestuk was een uitnodiging om over levensbeschouwelijke grenzen heen samen na te denken over wat levenskwaliteit betekent. Levenskwaliteit is immers géén ideologisch gegeven. Over de vraag hoe die te verbeteren moet

heilig is. Door de individualisering verliezen we onze medemenselijkheid.’

‘Het is tekenend voor de individualisering van onze samenleving dat mensen onbetaalbare medicijnen toch als een recht beschouwen. Ik kom in veel landen waar dit soort bedragen doen duizelen, omdat men er zelfs amper basisgeneeskunde heeft’

‘We moeten alles doen om het leed van mensen te verminderen. Maar er zal altijd lijden aanwezig zijn in het leven. Lijden

euthanasie niet gesteld hoeft te worden.'

De levenskwaliteit verbeteren van mensen aan het einde van hun ziekte, dat is toch wat de palliatieve zorg doet?

hoort bij mijn
existentie'

'Ja, maar in het geval van Nathan is er zelfs geen palliatieve zorg aan bod gekomen. Men heeft me gefocust op de vraag naar euthanasie. De kortste weg.'

Wat zijn binnen de Broeders van Liefde de richtlijnen als een patiënt om euthanasie vraagt?

'We hebben daar duidelijke procedures rond uitgewerkt. We keren ons niet af van de vraag, maar zeggen uitdrukkelijk dat binnen onze voorzieningen euthanasie niet aan bod kan komen. Als na alle mogelijke zorg de patiënt toch bij zijn vraag blijft, zullen we hem of haar doorverwijzen.'

En alle artsen zijn het daarmee eens?

'Er wordt over gediscussieerd. Sommigen zullen een andere mening zijn toegedaan. Maar de lijden is duidelijk en er bestaat een vrij grote consensus rond.'

LIJDEN

Vindt u dat u gefaald hebt als een patiënt toch bij zijn vraag om euthanasie blijft? Of durft u toch al eens te twijfelen aan uw uitgangspunten?

'Nee. Wij hebben in dat geval gedaan wat mogelijk is vanuit onze overtuiging.'

Hoe kan in die overtuiging ondraaglijk lijden zinvol zijn?

'Ik ga het lijden nooit ophemelen. We moeten alles doen om het leed van mensen te verminderen. Maar er zal altijd lijden aanwezig zijn in het leven. Lijden hoort bij mijn existentie.'

Bent u daar niet bang voor?

'Iedereen is daar bang voor. Ik heb al geleden in mijn leven. Als gelovige kan ik dat een plaats geven vanuit het mysterie van het lijden van Christus. Maar als mens weet ik ook dat het lijden onmiddellijk gebannen kan worden. Misschien moeten we dat ook in de gezondheidszorg beter beseffen. Geneeskunde zal nooit alle lijden kunnen wegnemen. We moeten er dus mee leren omgaan.'

Streven we in het Westen te zeer naar een 'perfecte gezondheid', zoals de ethicus Igras Devisch in deze krant schreef?

'We vinden het bijna normaal om gezond te blijven. En we beschouwen het als een menselijk falen dat niet het geval is. Dat is een gevaarlijke redenering, want het betekent dat al wie ziek is

vaak niet veel nodig om toch nog vreugde in het leven te vinden.'

'Daar moet gezondheidszorg zich op richten. Maar het wordt ons niet gemakkelijk gemaakt. Men moeten zo snel mogelijk genezen verklaard worden. Ziekenhuisopnames zijn alsmaar korter. Zorg is technisch geworden. Voor het leren omgaan met verlies of beperking is geen ruimte meer. Patiënten worden naar huis gestuurd en verder aan hun lot overgelaten.'

Voor extra zorg is geen geld meer. Deze week nog raakte bekend dat almaar n ziekenhuizen in de rode cijfers verkeren.

'De sociale zekerheid staat onder druk. Maar ondertussen wil men wel saunabezoeken gaan terugbetalen. Ik begrijp dat niet.'

'Een veel moeilijker vraagstuk is hoever de geneeskunde kan of moet gaan. Topgeneeskunde is zeer duur. De kleine groep mensen die daar gebruik van maakt, zorgt voor de grootste hap uit het budget van de gezondheidszorg. Nieuwe kankermedicijnen zijn zo duur dat ze onbetaalbaar worden voor het systeem.'

'Ik weet niet hoe we dit kunnen oplossen. Het is tekenend voor de individualisering van de samenleving dat mensen onbetaalbare medicijnen toch als een recht beschouwen. Ik kom in veel landen waar dit soort bedragen doen duizelen, omdat men er zelfs amper basisgeneeskunde heeft.'

Ook de psychiatrie staat onder druk. Zijn er werkelijk plaatsen tekort, of stammen mensen te snel naar de therapeut?

'Ik denk niet dat de Vlaming te snel naar de psychiater stapt. Dat zit niet in onze aard.'

Deelt u de analyse van mensen als Paul Verhaeghe en Dirk De Wachter dat de epidemie psychische klachten het gevolg is van ons neoliberaal maatschappijmodel?

'Er zijn vele oorzaken. We leven in een moeilijke maatschappij. Veel van onze patiënten komen uit te gewrongen gezinnen. Veel patiënten staan er ook helemaal alleen voor. Als we hen vragen naar sociale contacten, blijkt dat ze op niemand meer kunnen terugvallen.'

MENSEN ZIJN GEEN NUMMERS

Deze week konden we nog een noodkreet lezen van een ceo die zich afvroeg of bedrijven te veel druk op zijn werknemers leggen. U heeft zelf een boek geschreven over die vraag: Leiderschap met spirit.

(lacht) 'Tets in die aard.'

Hoe zorgt u ervoor dat uw personeel er niet onderdoor gaat?

'Broeders van Liefde is geen business. We passen wel managementprincipes toe, maar we zorgen er voor dat het niet uitdraait op een business.'

druk van buitenaf groot. Samenwerkingsverbanden, hervormingen, er komt veel op onze mensen. Als eindverantwoordelijke probeer ik de lat hoog te leggen, maar niet te hoog. Ik heb oog voor welzijn van mijn medewerkers. Niet omdat ze daardoor beter zouden gaan presteren, maar omdat welzijn een doel op zich is.'

Hoe doet u dat concreet?

'We zorgen ervoor dat elke medewerker altijd bij iemand terecht kan. De structuur is in onze organisatie daarop aangepast. Mensen zijn bij ons geen nummers.'

Kunt u als baas van 12.000 mensen zelf nog aansturen?

'Ik heb mezelf nooit een manager genoemd. Wel een leider. En hopelijk een geïnspireerd leider. Net zoals onze stichter Petrus Jozef Triest probeer ik drie zaken te doen: ik moet een voorbeeld zijn, ik moet mensen onderrichten en ik moet dienstbaar zijn. Ik zou mij kunnen opsluiten in mijn kantoor in Roeselare. Dat doe ik niet.'

Is het een probleem voor uw organisatie dat er geen roepingen meer zijn?

'Internationaal hebben we nog wel veel roepingen. Elk jaar treden zestig tot zeventig nieuwe broeders toe. Maar bijna allemaal in het zuiden. Niet in het Westen.'

'Ik vind dat spijtig, maar we hebben het geluk dat we van bij het begin met leken gewerkt hebben. Onderwijs en gezondheidszorg zijn een seculiere opdracht. Broeders en leken werken samen. Meestal jaren heb ik ook in topfuncties meer leken moeten benoemen, maar dat waren wel altijd mensen die onze spiritualiteit werken.'

'Eigenlijk is het een succesverhaal. We zijn als broeders alleen begonnen in de psychiatrie. Nu we daar zoveel leken dat we onszelf als het ware overbodig hebben gemaakt. Het enige wat we als congregatie nog moeten doen, is stimuleren.'

Hoever staat het trouwens met uw plannen om sommige scholen katholieker te maken?

'Ik heb dat idee enkele jaren geleden gelanceerd. Het heeft wat deining veroorzaakt, ook bij onze medewerkers. Maar tegelijk heeft het voorstel ons doen nadenken wat de ideale school van de Broeders van de Liefde is. We willen een dialoogschool zijn. We stellen ons open voor de realiteit waarin we leven, en vanuit een duidelijk christelijk geïnspireerd project.'

'Toch blijft bij sommige ouders de vraag naar meer bestaan. En dus onderzoeken we nog altijd of we geen meer uitgesproken katholieke school kunnen creëren. Een soort van nicheschool, zoals er in de Verenigde Staten sporthumaniora's zijn.'

WITTEBROODSWEKEN

‘Franciscus heeft zeker voor een stijlbreuk gezorgd.’

Maar is het meer dan een stijlbreuk?

‘Doctrinair denk ik niet dat hij ook maar iets verschilt van zijn voorganger Benedictus. Franciscus het alleen op een totaal ander manier. Zo kan hij uitspraken laten passeren waarvoor Benedictus z aangevallen zou zijn.’

Onder Franciscus zullen vrouwen nog altijd geen priester kunnen worden?

‘Zeker niet. De nieuwe paus is echt niet ruimdenkender dan zijn voorganger. Integendeel, hij kom Zuid-Amerika, waar de Kerk over het algemeen conservatiever is.’

Vindt u het een goede zaak dat Franciscus minder aandacht besteedt aan het doctrinaire

‘De Kerk is *mater* en *magister*, moeder en leraar. Ze moet een duidelijke visie hebben, maar misse heeft ze daar in het verleden te veel aandacht aan besteed, ten nadele van het pastorale werk. Franci wil dat evenwicht herstellen. Misschien legt hij nu wel te veel de klemtoon op die Kerk van de armen.

U heeft meer affiniteit met Benedictus.

‘Zijn stijl lag mij. Het pausschap is iets edels. Ik vind Franciscus ook inhoudelijk minder rijk Benedictus. Zijn preken zijn heel eenvoudig. Maar hij is wel authentiek. En hij heeft al een aantal g benoemingen gedaan. De nieuwe staatssecretaris is een man met diplomatieke kwaliteiten en dossierkennis.’

Maar de nieuwe paus is dus niet zo ruimdenkend als velen in het Westen hopen?

‘Er gaat zeker een ontzuivering komen. Franciscus geniet nog van zijn wittebroodsweken.’